

Vergaderjaar 2023–2024

36 470 VIII

Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (VIII) voor het jaar 2023 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota)

Nr. 2

MEMORIE VAN TOELICHTING

A. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET WETSVORSTEL

Wetsartikelen 1 tot en met 2

De begrotingsstaten die onderdeel zijn van de Rijksbegroting, worden op grond van [artikel 2.3](#), eerste lid, van de Comptabiliteitswet 2016 elk afzonderlijk bij wet vastgesteld en derhalve ook gewijzigd. Het onderhavige wetsvoorstel strekt ertoe om voor het jaar 2023 wijzigingen aan te brengen in:

1. de departementale begrotingsstaat van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap;
2. de begrotingsstaat inzake de agentschappen van dit ministerie.

De in de begrotingsstaten opgenomen begrotingsartikelen worden in onderdeel B van deze memorie van toelichting toegelicht (de zgn. begrotingstoelichting).

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

Robbert Dijkgraaf

De Minister voor Primair en Voortgezet Onderwijs,

Mariëlle Paul

B. BEGROTINGSTOELICHTING

1 Leeswijzer

In deze Tweede Suppletoire Begroting van het Ministerie van OCW zijn de effecten van besluiten van het kabinet over de Najaarsnota verwerkt. Deze suppletoire wet moet dan ook in samenhang worden gezien met de Najaarsnota.

De Minister voor Primair en Voortgezet Onderwijs is verantwoordelijk voor Artikel 1 (primair onderwijs), Artikel 3 (voortgezet onderwijs), Artikel 9 (arbeidsmarkt- en personeelsbeleid) en Leven Lang Ontwikkelen. De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap is verantwoordelijk voor de overige artikelen. De verdeling van de beleidsterreinen tussen de Ministers en de Staatssecretaris is vastgelegd in de portefeuilleverdeling van [Kabinet Rutte IV](#).

Dit onderdeel van de memorie van toelichting bestaat uit een algemeen deel en een artikelsgewijs deel. Het algemeen deel bevat een overzicht van de belangrijkste suppletoire mutaties op de OCW-begroting (paragraaf 2.1) en een overzicht van de coronamaatregelen (paragraaf 2.2). Vervolgens wordt per beleidsartikel een overzicht van de wijzigingen gegeven, inclusief toelichting. Daarbij worden mutaties groter of gelijk aan onderstaande staffel toegelicht:

Tabel 1 Ondergrenzen conform Rijksbegrotingsvoorschriften

Omvang begrotingsartikel (stand ontwerpbegroting) in € miljoen	Beleidsmatige mutaties (ondergrens in € miljoen)	Technische mutaties (ondergrens in € miljoen)
< 50	1	2
=> 50 en < 200	2	4
=> 200 < 1.000	5	10
=> 1.000	10	20

De toelichtingen op de uitgaven gelden ook voor de verplichtingen. Alleen indien er sprake is van een groot verschil van de verplichtingenmutaties ten opzichte van de uitgavenmutaties, wordt dit verschil apart toegelicht. Deze verschillen ontstaan bijvoorbeeld doordat er verplichtingen zijn aangegaan die niet tot een uitgavenmutatie leiden (zoals het aangaan van garantieverplichtingen in het kader van schatkistbankieren) of door regelingen waarvoor de verplichtingen dit jaar worden aangegaan terwijl de uitgaven pas volgend jaar (of in de jaren daarna) plaatsvinden.

Met het oog op het budgetrecht worden uitvoeringsmutaties zoveel mogelijk in de Tweede Suppletoire Begroting verwerkt. Er doen zich in de laatste maanden van het jaar echter ook nog mutaties voor, bijvoorbeeld in de (garantie)verplichtingen. De Tweede Kamer wordt hierover in een aparte brief geïnformeerd en de mutaties worden bij Slotwet verwerkt.

2 Het beleid

2.1 Overzicht belangrijke uitgaven- en ontvangstenmutaties

Tabel 2 Belangrijkste suppletoire uitgavenmutaties 2023 (Tweede suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)

	Artikelnr.	Uitgaven
Stand vastgestelde begroting 2023		56.501.427
Stand suppletoire begroting prinsjesdag 2023		57.050.109
Belangrijkste suppletoire mutaties:		
1) Saldo mee- en tegenvallers	diverse	- 201.285
2) Covid-19	1,3,4,7	- 21.511
3) Openstaande verplichtingen	diverse	- 18.981
4) Niet-plafondrelevante mutaties	11	- 710.000
5) In-/extensivering	1,6,7,9	- 13.500
6) Desalderingen	1,4,14,95	4.776
7) Overige mutaties	diverse	- 22.255
Stand 2^e suppletoire begroting 2023		56.067.353

Toelichting

1. Saldo mee- en tegenvallers

Er is per saldo een meevaller op de OCW-begroting van € 201,3 miljoen.

Hieronder worden enkele mee- en tegenvallers toegelicht:

- • In het primair onderwijs bedraagt de totale meevaller € 14,5 miljoen. Dit komt met name door een meevaller van € 12,0 miljoen door minder aanvragen op de subsidieregeling energiecompensatie scholen funderend onderwijs.
- • In het voortgezet onderwijs bedraagt de totale meevaller € 130,8 miljoen. Dit komt met name door een meevaller van € 47,1 miljoen op de subsidieregeling van het programma Maatschappelijke Diensttijd en een meevaller van € 16,4 miljoen door minder aanvragen op de subsidieregeling heterogene brugklassen.
- • In het middelbaar beroepsonderwijs bedraagt de per saldo meevaller € 8,9 miljoen. Dit wordt met name veroorzaakt door een meevaller van € 6,7 miljoen op de nieuwe regeling doorstroom beroepskolom. Door het opstartjaar zijn er in 2023 minder aanvragen gedaan dan geraamd.
- • Op de studiefinanciering is er een per saldo tegenvaller van € 15,0 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door een meevaller van € 25,0 miljoen als gevolg van een bijstelling van de ramingen op de aanvullende beurs en meerderjarige scholieren op basis van de verstrekte gegevens van DUO. Daarnaast is er een tegenvaller van € 40,0 miljoen die veroorzaakt wordt door een bijstelling van de ramingen op de reisvoorzieningen.
- Binnen cultuur bedraagt de totale meevaller € 25,4 miljoen. Deze wordt met name veroorzaakt door een meevaller van € 15,7 miljoen op het programma leesbevordering bij de bibliotheek op school, wat onderdeel is van het masterplan basisvaardigheden.
- Binnen de apparaatskosten bedraagt de totale meevaller € 12,1 miljoen. Deze wordt veroorzaakt door een meevaller op de middelen die voor apparaats- en uitvoeringskosten zijn gereserveerd uit de coalitieakkoord-middelen. Als gevolg van de krappe arbeidsmarkt én door de gefaseerde aanname van personeel ontstaat voor dit jaar deze meevaller.

2. Covid-19

Het kabinet heeft als gevolg van de uitbraak van het coronavirus extra middelen toegevoegd aan de OCW-begroting voor onder andere 2023. Veel van deze regelingen zijn vanwege urgentie aan de ruime kant geraamd, om te voorkomen dat het budget niet toereikend zou blijken voor de getroffen maatregelen. In totaal is er in 2023 € 21,5 miljoen van de coronamiddelen niet gebruikt. Dit komt onder andere door een meevaller van € 9,0 miljoen op het opdrachtenbudget van het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) en een meevaller van € 4,6 miljoen op het budget van de zelftesten. Deze middelen worden conform afspraak teruggestort aan Financiën.

3. Openstaande verplichtingen

Op diverse artikelen zijn er verplichtingen die niet meer in 2023 tot uitgaven zullen leiden maar wel in 2024. Het budget valt daarom voor 2023 lager uit. Het gaat hier in totaal om € 19,0 miljoen. Dit saldo bevat met name openstaande verplichtingen op NGF-projecten, zoals de Einsteintelecoop, het Programma Leeroverzicht, LLO Collectief Laagopgeleiden en Laaggeletterden en zelfdenkende moleculen.

4. Niet-plafondrelevante mutaties

De niet-plafondrelevante mutaties ter hoogte van € 710,0 miljoen hebben betrekking op de studiefinanciering. Dit betreft voornamelijk de bijstelling op de rentedragende leningen van € 500,0 miljoen, en de bijstellingen op de aanvullende beurs, de basisbeurs en de reisvoorzieningen om aan te sluiten op de actuele realisatiecijfers van DUO.

5. In- en extensiveringen

Het saldo van de in- en extensiveringen bedraagt € 13,5 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door een extensivering van € 7,5 miljoen op de experimenteerregeling voor onderwijszorgarrangementen en een extensivering van € 6,0 miljoen op de pilots voor het programma 'Jonge Kind'.

6. Desalderingen

De desalderingen hebben betrekking op de uitgaven en ontvangsten. De grootste desaldering binnen dit bedrag betreft een toevoeging aan de begrotingsreserve schatkistbankieren van € 1,9 miljoen.

7. Overige mutaties

Het saldo van de overige mutaties bestaat uit verschillende mutaties. Hierin zitten met name interdepartementale overboekingen. De hoogste overboeking betreft een overboeking met het Provinciefonds van € 15,0 miljoen voor bekostiging van de monumentenzorg. De overig hoogste overboekingen zijn ook toegelicht bij de diverse artikelen.

Tabel 3 Belangrijkste suppletoire ontvangstenmutaties 2023 (Tweede suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)

	Artikelnr.	Ontvangsten
Stand vastgestelde begroting 2023		1.868.865
Stand suppletoire begroting prinsjesdag 2023		1.869.380
Belangrijkste suppletoire mutaties:		
1) Covid-19	6,7,11	7.086
2) Saldo mee- en tegenvallers	Diverse	- 3.839
3) Desalderingen	Diverse	4.776
Stand 2e suppletoire begroting 2023		1.877.403

Toelichting

1. Covid

Als gevolg van de uitbraak van het coronavirus zijn in eerdere jaren extra middelen toegevoegd aan de OCW-begroting. Indien deze niet tot realisatie komen, worden deze teruggestort. Dit bedrag bestaat met name uit een terugstorting van de verstrekte bijdragen voor coronabanen in het onderwijs. Het betreft in totaal € 6,9 miljoen, waarvan € 3,8 miljoen wordt teruggestort door de universiteiten en € 3,1 miljoen door de hogescholen.

2. Saldo mee- en tegenvallers

Het saldo mee- en tegenvallers wordt mede veroorzaakt door een tegenvaller op de ontvangsten van het lesgeld van € 15,0 miljoen. Daarnaast is er is een restant van € 6,7 miljoen van het Nationaal Archief op de balanspost huisvesting RHC's (Regionale Historische Centra). Bij de invoering van het nieuwe archiefstelsel zijn er middelen gereserveerd voor de huisvesting van de RHC's. Hiervan is een deel niet nodig gebleken. Deze middelen worden afgerekend en teruggeboekt naar de begroting van OCW.

3. Desalderingen

De desalderingen hebben betrekking op de uitgaven en ontvangsten. De grootste desaldering binnen dit bedrag betreft een toevoeging aan de begrotingsreserve schatkistbankieren van € 1,9 miljoen.

2.2 Overzicht Coronamaatregelen

De jaren 2020, 2021 en 2022 zijn voor een belangrijk deel getekend door de coronacrisis. Het kabinet heeft diverse (nood)maatregelen genomen om de crisis het hoofd te bieden. Deze paragraaf geeft een overzicht van de maatregelen die op de begroting van het Ministerie van OCW zijn genomen.

Tabel 4 Extracomptabele tabel overzicht Coronamaatregelen (bedragen x € 1 miljoen)

Tabel Extracomptabele tabel
overzicht Coronamaatregelen
(bedragen x € 1 miljoen)

Maatregel	Verplichtingen 2023	Uitgaven 2023	Relevante Kamerstukken
Nationaal Programma Onderwijs	1.257,5	1.499,1	(Kamerstukken II 2020/21, 35570 VIII, nr. 185), (Kamerstukken II 2022/23, 36250 VIII, nr. 2)
Aanpak van de Jeugdwerkloosheid	9,6	9,6	(Kamerstukken II 2020/21, 35682, nr. 2), (Kamerstukken II 2021/22, 36120 VIII, nr. 2)
Ventilatie	129,5	127,7	(Kamerstukken II 2021/22, 36022 VIII, nr. 2), (Kamerstukken 2021/22, 36082 VIII, nr. 2)
Zelftesten	1,7	1,7	(Kamerstukken II 2020/21, 35739, nr. 2), (Kamerstukken II 2020/21, 35806, nr. 2), (Kamerstukken II 2021/22, 36022 VIII, nr. 2)

Nationaal Programma Onderwijs

In de Kamerbrief over Nationaal Programma Onderwijs: steunprogramma voor herstel en perspectief (Kamerstukken II 2020/21, [35570, nr. 185](#)) is vermeld dat er voor € 8,5 miljard wordt geïnvesteerd in het gehele onderwijs. Het doel hiervan is om leerlingen en studenten te helpen hun gaven en talenten tot bloei te brengen, ondanks de coronacrisis en de gevolgen daarvan voor het onderwijs. Bij de start van het NP Onderwijs is aangegeven dat het de bedoeling is dat scholen de extra middelen besteden

in de schooljaren 2021/2022 en 2022/2023. Per brief van 25 februari 2022 over Bijsturing NP Onderwijs: verdeling middelen en verlenging van de bestedingstermijn (Kamerstukken 2021/2022, [35925, nr 155](#)) is aangegeven dat scholen de middelen die zij ontvangen voor schooljaar 2022/2023 ook in schooljaar 2023/2024 en in schooljaar 2024/2025 kunnen besteden aan de interventies van de menukaart. Daarom zijn er middelen naar 2023 tot en met 2025 geschoven, zodat de ondersteuning aan scholen en de monitoring gedurende de gehele looptijd van het NP Onderwijs in stand kan worden gehouden.

Aanpak van de jeugdwerkloosheid

Het kabinet heeft besloten om te investeren in loopbaangesprekken met kwetsbare jongeren, om hiermee de kans op werkloosheid te verkleinen.

Ventilatie

Voor optimale leerprestaties is het belangrijk dat scholen zo verantwoordelijk mogelijk fysiek onderwijs kunnen blijven organiseren. Goede luchtkwaliteit maakt hier onderdeel van uit, om het risico op COVID-19 besmettingen te verkleinen. Daarnaast dient onderwijspersoneel les te geven onder goede arbeidsomstandigheden, goede luchtkwaliteit is hierbij van groot belang.

Zelftesten

Met de inzet van zelftesten in het onderwijs kan een belangrijke bijdrage worden geleverd aan continuering van (fysiek) onderwijs, wat van belang is om onderwijsachterstanden te voorkomen, voor psychisch welbevinden van leerlingen en studenten, en voor arbeidsparticipatie van ouders.

3 De beleidsartikelen

3.1 Beleidsartikel 1. Primair onderwijs

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 5 Budgettaire gevolgen van beleid, beleidsartikel 1 (Tweede supplettoire begroting) (bedragen x € 1.000)			
	Vastgestelde begroting (incl. Supplettoire Begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties 2e supplettoire begroting (2)	Stand 2e supplettoire begroting (3) = (1) + (2)
Verplichtingen	15.494.847	962.299	16.457.146
Uitgaven	16.082.302	- 25.934	16.056.368
Bekostiging	14.730.346	- 26.283	14.704.063
Bekostiging po-instellingen	13.781.342	- 21.552	13.759.790
Bekostiging Caribisch Nederland	30.443	825	31.268
Prestatiebox	0	0	0
Aanvullende bekostiging	185.319	- 5.556	179.763
Aanpak lerarentekort G5	31.605	0	31.605
Aanvullende bekostiging NP Onderwijs	701.637	0	701.637
Subsidies (regelingen)	433.834	40.414	474.248
Onderwijsvoorziening jonggehandicapten	27.878	3.920	31.798
Nederlands onderwijs buitenland	12.930	- 1.200	11.730
Humanistisch vormend en godsdienstonderwijs	17.473	- 71	17.402
Inhaal- en ondersteuningsprogramma's	0	0	0
Extra hulp voor de klas	0	0	0
School en omgeving	77.740	0	77.740
Basisvaardigheden	156.294	41.985	198.279
Nationaal Groeifonds	0	0	0
NGF Open Leermateriaal	443	0	443
NGF Digitaal Onderwijs	3.450	0	3.450
Schoolmaaltijden	60.827	- 305	60.522
Overige subsidies	76.799	- 3.915	72.884
Opdrachten	51.489	- 28.542	22.947
Opdrachten	45.897	- 26.674	19.223
Opdrachten Caribisch Nederland	0	2.767	2.767
Zelftesten	5.592	- 4.635	957
Bijdrage aan agentschappen	45.040	0	45.040
Dienst Uitvoering Onderwijs	45.040	0	45.040
Bijdrage aan ZBO's/RWT's	14.013	0	14.013
Stichting Vervangingsfonds en Participatiefonds	11.217	0	11.217
UWV	2.796	0	2.796
Bijdrage aan medeoverheden	807.386	- 11.329	796.057
Gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid	571.367	- 6.000	565.367
Caribisch Nederland	24.814	- 5.240	19.574
Scholenprogramma Groningen	3.089	- 89	3.000
Nationaal Programma Onderwijs	54.773	0	54.773
Ventilatie in scholen	129.015	0	129.015
SPUK vve Oekraïne	9.675	0	9.675
SPUK huisvesting noodlocaties PO	14.653	0	14.653
Overig	0	0	0
Bijdrage aan (andere) begrotingshoofdstukken	194	- 194	0
Brede scholen	194	- 194	0
Bijdrage aan sociale fondsen	0	0	0
Bijdrage aan sociale fondsen	0	0	0

	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire Begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties 2e suppletoire begroting (2)	Stand 2e suppletoire begroting (3) = (1) + (2)
Verplichtingen	15.494.847	962.299	16.457.146
Ontvangsten	9.208	35	9.243

Tabel 6 Uitsplitsing verplichtingen

	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire Begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties 2e suppletoire begroting (2)	Stand 2e suppletoire begroting (3) = (1) + (2)
Verplichtingen	15.494.847	962.299	16.457.146
waarvan garantieverplichtingen	- 2.472	- 37	- 2.509
waarvan overig	15.497.319	962.336	16.459.655

In de kolom «Mutaties tweede suppletoire begroting 2023» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand eerste suppletoire begroting 2023» weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting

Verplichtingen

De verplichtingen voor artikel 1 zijn verhoogd met € 962,3 miljoen. Dit wordt vooral verklaard door het toevoegen van € 768,9 miljoen verplichtingenruimte op bekostiging voor po-instellingen. Met de vereenvoudiging bekostiging wordt ieder jaar loon- en prijsbijstelling voor zowel het lopende jaar als het volgende jaar verplicht. Voor het programma schoolmaaltijden worden de kasuitgaven voor 2024 al in 2023 beschikt en verplicht. Daarom is er voor schoolmaaltijden 101,3 miljoen aan extra verplichtingenruimte in 2023 toegevoegd. Voor de subsidieregeling basisvaardigheden is de verdeling tussen po en vo-scholen vastgesteld. Dat resulteert in een verschuiving van zowel kas- als verplichtingenbudget. Omdat er voor twee jaar wordt beschikt, is er € 84,0 miljoen extra verplichtingenruimte nodig.

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Bekostiging

Het budget wordt per saldo met € 26,3 miljoen verlaagd.

De verlaging wordt met name veroorzaakt door een meevaller van € 12,0 miljoen op de subsidieregeling 'energiecompensatie scholen funderend onderwijs', doordat het aantal aanvragen lager is dan het aantal aanvragen waar budget voor beschikbaar was. Voor het experiment Onderwijszorgarrangementen (OZA) was een budget van € 7,5 miljoen beschikbaar vanuit het coalitieakkoord. Er is echter voor gekozen om geen middelen te verbinden aan de deelname van het experiment. Daarnaast wordt er een betaling gedaan aan de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) van € 8,1 miljoen. Door een dalend aantal plaatsingen in justitiële jeugdinstellingen dalen ook de kosten voor onderwijs in deze instellingen. Het teveel ontvangen voorschot wordt door het Ministerie van OCW terugbetaald aan DJI.

Subsidies

Het budget wordt per saldo met € 40,4 miljoen verhoogd.

Dit komt grotendeels door een herverdeling van subsidiemiddelen t.b.v. de subsidieregeling basisvaardigheden van artikel 3 naar artikel 1 wat zorgt voor een verhoging van het subsidiebudget van € 42,0 miljoen.

Deze € 42,0 miljoen wordt toegevoegd aan het subsidiebudget voor de regeling basisvaardigheden op artikel 1. Deze herverdeling is nodig door het gelijktrekken van het subsidiebedrag per leerling in het po en vo.

Opdrachten

Het budget wordt per saldo met € 28,5 miljoen verlaagd.

De verlaging wordt met name veroorzaakt door een meevaller van € 9,0 miljoen op het opdrachtenbudget voor het Nationaal Programma Onderwijs, omdat een aantal geplande opdrachten geen doorgang vond. Deze middelen vloeien terug naar de schatkist zoals alle corona-gerelateerde middelen. Bij Julibrief is per abuis € 6,0 miljoen voor de SPUK pilot het programma het Jonge Kind niet van opdrachten maar van bekostiging afgeboekt. Middels deze boeking wordt het budget voor 2023 van het juiste budget afgeboekt. Er is een meevaller van € 4,6 miljoen op het budget voor zelftesten. Ook dit zijn corona-gerelateerde middelen en vloeien derhalve terug naar de schatkist.

Daarnaast worden er voor € 8,9 miljoen verscheidene overboekingen gedaan zoals: een overboeking aan artikel 16 (onderzoek en wetenschapsbeleid) voor het uitvoeren van een onderzoek in het kader van het programma Jonge kind door het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek; een overboeking naar VWS ten behoeve van Uitvoeringsorganisatie DUS-i voor de uitvoeringskosten van subsidies en een ophoging van het budget voor de regeling jonggehandicapten.

Bijdrage aan medeoverheden

Het budget wordt per saldo met € 11,3 miljoen verlaagd.

Dit wordt met name verklaard doordat er in 2024 gestart wordt met de pilots in het kader van het programma Jonge Kind, waarvoor € 6,0 miljoen beschikbaar is gekomen vanuit de CA-middelen. Dit bedrag valt in 2023 vrij. Een deel van het budget voor Caribisch Nederland (CN) wordt besteed middels opdrachten. Dit wordt in de loop van het jaar op het correcte instrument gezet. Hiervoor wordt € 2,5 miljoen overgeboekt naar Opdrachten CN. Daarnaast is bij de uitvoering van de onderwijshuisvestingsconvenanten met CN vertraging opgelopen. Hierdoor valt er dit jaar € 2,0 miljoen vrij. Deze middelen worden als openstaande verplichting bij Tweede suppletoire begroting afgeboekt en meegenomen in de Eindejaarsmarge. Mits de Eindejaarsmarge wordt toegekend, worden deze middelen bij Eerste suppletoire begroting 2024 aan de OCW-begroting toegevoegd, zodat de middelen alsnog kunnen worden uitgekeerd om te voldoen aan de convenantsafspraken.

Toelichting bijdrage OCW aan scholenprogramma Groningen

In 2016 is tussen OCW, Nationaal Coördinator Groningen (NCG) en de betrokken schoolbesturen en gemeenten afgesproken dat in het Groningse aardbevingsgebied 101 scholen aardbevingsbestendig en toekomstbestendig worden gemaakt.

Aan het scholenprogramma dragen, naast de Nederlandse Aardolie Maatschappij (NAM) (€ 172,5 miljoen), de gemeenten en schoolbesturen (€ 44,5 miljoen), het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (€ 23,5 miljoen) en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (€ 50,0 miljoen; waarvan € 3,0 miljoen per jaar tot en met 2034) bij.

Tot en met 2020 werden de middelen van OCW via een decentralisatie-uitkering (DU) ter beschikking gesteld aan de betreffende gemeenten. De bestuurlijke afspraken in het ondertekende convenant uit 2017 perken de bestedings- en beleidsvrijheid van de ontvangende gemeenten in, wat indruist tegen het idee van een DU. De middelen zijn bij Voorjaarsnota 2021 teruggeboekt naar de OCW-begroting en worden vanaf dat moment als een specifieke uitkering overgemaakt naar de vier gemeenten ten behoeve van de nieuwbouw of versterking en verduurzaming van schoolgebouwen in het aardbevingsgebied.

Hieronder is een overzicht opgenomen waarin, conform artikel 17, tweede lid, van de Financiële-verhoudingenwet, de maximaal te ontvangen bedragen per gemeente zijn opgenomen. Voor de bijdrage aan de gemeenten voor het kalenderjaar 2023 zal dit (net als voor kalenderjaar 2022) als wettelijke grondslag gelden op basis van artikel 4.23, derde lid, aanhef en onderdeel c, van de Algemene Wet Bestuursrecht, omdat het nog niet is gelukt om tijdig een andere juridische basis te realiseren voor deze specifieke uitkering.

Tabel 7

Gedragte
per
jaar
447.520
Hogeland
334.664
136.924
Groningen
256.722
Totaal
1.000.000

3.2 Beleidsartikel 3. Voortgezet onderwijs

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 8 Budgettaire gevolgen van beleid, beleidsartikel 3 (Tweede supplettoire begroting) (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (incl. Supplettoire Begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties 2e supplettoire begroting (2)	Stand 2e supplettoire begroting (3) = (1) + (2)
Verplichtingen	11.865.636	57.142	11.922.778
Uitgaven	11.737.614	- 182.629	11.554.985
Bekostiging	10.868.276	- 20.027	10.848.249
Bekostiging vo-instellingen	10.097.559	- 20.027	10.077.532
Resultaatafhankelijke bekostiging vsv aan vo-instellingen	8.557	0	8.557
Bekostiging Caribisch Nederland	24.128	0	24.128
Aanvullende regeling strategisch personeelsbeleid, begeleiding starters en thuiszitters	119.646	0	119.646
Aanvullende regelingen leerlingendaling	4.540	0	4.540
Aanvullende bekostiging Nationaal Programma Onderwijs	613.846	0	613.846
Subsidies (regelingen)	640.471	- 141.983	498.488
Stichting Kennisnet (basissubsidie) po, vo, mbo	36.786	0	36.786
Pilots lente- en zomerscholen vo	5.577	- 2.340	3.237
Nieuwe leerweg	10.241	- 174	10.067
Inhaal- en ondersteuningsprogramma's	0	0	0
Extra hulp voor de klas	0	0	0

	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire Begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties 2e suppletoire begroting (2)	Stand 2e suppletoire begroting (3) = (1) + (2)
Verplichtingen	11.865.636	57.142	11.922.778
Regeling Heterogene brugklassen	21.250	- 16.350	4.900
Basisvaardigheden	176.214	- 41.985	134.229
Nationaal Groeifonds	0	0	0
Maatschappelijke diensttijd	186.149	- 69.595	116.554
School en Omgeving	49.709	0	49.709
NGF Ontwikkelkracht	12.689	0	12.689
Schoolmaaltijden	39.000	- 195	38.805
Overige subsidies	102.856	- 11.344	91.512
Opdrachten	45.637	- 16.131	29.506
Opdrachten	28.925	- 9.375	19.550
Zelftesten	2.643	- 2.242	401
MDT opdrachten	14.069	- 4.514	9.555
Bijdrage aan agentschappen	74.565	0	74.565
Dienst Uitvoering Onderwijs	74.565	0	74.565
Bijdrage aan ZBO's/RWT's	63.930	- 4.488	59.442
College voor Toetsen en Examens	16.952	- 4.488	12.464
SLOA: onderwijs ondersteunende instellingen	46.978	0	46.978
Bijdrage aan medeoverheden	44.387	0	44.387
Nationaal Programma Onderwijs	35.019	0	35.019
SPUK huisvesting noodlocaties VO	9.368	0	9.368
Bijdrage aan (inter)nationale organisaties	348	0	348
GRAZ (ECML) en PISA	348	0	348
Ontvangsten	7.391	0	7.391

Tabel 9 Uitsplitsing verplichtingen

	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire Begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties 2e suppletoire begroting (2)	Stand 2e suppletoire begroting (3) = (1) + (2)
Verplichtingen	11.865.636	57.142	11.922.778
waarvan garantieverplichtingen	- 5.658	31	- 5.627
waarvan overig	11.871.294	57.111	11.928.405

In de kolom «Mutaties tweede suppletoire begroting 2023» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand eerste suppletoire begroting 2023» weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting Verplichtingen

De verplichtingen worden per saldo met € 46,0 miljoen verhoogd. Het verschil met de verplichtingen- en uitgavenmutaties betreft € 239,7 miljoen. Dit wordt vooral veroorzaakt door het ophogen van de verplichtingenstand met € 100 miljoen voor het in 2023 beschikken en verplichten van de subsidie voor Sterk Techniekonderwijs 2024. Ook de subsidie voor schoolmaaltijden 2024 wordt nog in 2023 beschikt en verplicht. De verplichtingenstand 2023 is om die reden met € 64,7 miljoen verhoogd. Het verplichtingenbudget voor MDT is met € 75 miljoen verhoogd. De subsidie voor MDT kent een kasritme waarin de uitbetalingen in meerdere jaren plaatsvinden, maar al deze betalingen worden in één jaar beschikt en verplicht.

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Bekostiging

Het budget wordt per saldo met € 20,0 miljoen verlaagd.

Dit komt met name doordat het aantal leerlingen in de definitieve telling lager is dan het aantal leerlingen in de voorlopige telling. Dit verschil in leerlingenaantallen zorgt voor een meevaller van € 8,0 miljoen. Daarnaast is het aantal aanvragen voor de subsidieregeling energiecompensatie scholen funderend onderwijs (voor PO en VO) lager dan het aantal aanvragen waar budget voor is. Dit zorgt voor een meevaller van € 12 miljoen.

Subsidies

Het budget wordt per saldo met € 142,0 miljoen verlaagd.

Dit heeft onder andere te maken met een meevaller van € 16,35 miljoen op de regeling heterogene brugklassen. Op overige subsidies ontstaat een meevaller van € 7,5 miljoen. Deze meevaller bestaat onder andere uit vrijval op de budgetten voor vrij en veilig onderwijs en de curriculumherziening. Een herverdeling van subsidiemiddelen t.b.v. de subsidieregeling basisvaardigheden zorgt een verlaging van het subsidiebudget van € 41,9 miljoen. Deze € 41,9 miljoen wordt toegevoegd aan het subsidiebudget voor de regeling basisvaardigheden op art. 1. Deze herverdeling is nodig door het gelijktrekken van het subsidiebedrag per leerling in het po en vo.

Daarnaast wordt het subsidiebudget voor de Maatschappelijke Diensttijd (MDT) met € 69,6 miljoen verlaagd. Deze verlaging komt onder andere door een meevaller van € 47,1 miljoen op de hoofdsubsidieregeling 2023 veroorzaakt door het kasritme van de subsidieregelingen. Ook ontstaat een meevaller van € 18,7 miljoen op de losse subsidies voor MDT. Overboekingen naar VWS van € 3,8 miljoen voor met name de verlenging van MDT-subsidies aan gemeenten zorgen voor een verlaging van het subsidiebudget.

Opdrachten

Het budget wordt per saldo met € 16,1 miljoen verlaagd.

Op het instrument opdrachten ontstaat een meevaller van € 7,5 miljoen door vrijval op de budgetten voor het maatwerkdiploma, monitoring basisvaardigheden en de basisteams. Ook is er een meevaller van € 2,2 miljoen op het budget voor zelftesten.

Daarnaast is er sprake van een meevaller van € 4 miljoen op het opdrachtenbudget MDT.

3.3 Beleidsartikel 4. Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 10 Budgettaire gevolgen van beleid, beleidsartikel 4 (Tweede supplettoire begroting) (bedragen x € 1.000)			
	Vastgestelde begroting (incl. Supplettoire Begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties 2e supplettoire begroting (2)	Stand 2e supplettoire begroting (3) = (1) + (2)
Verplichtingen	5.437.778	51.487	5.489.265
Uitgaven	5.830.989	- 16.419	5.814.570
Bekostiging	5.193.345	- 825	5.192.520
Bekostiging mbo-instellingen	4.178.790	1.000	4.179.790
Bekostiging Caribisch Nederland	12.200	- 1.389	10.811
Bekostiging vavo	80.204	0	80.204
Kwaliteitsafspraken investeringsbudget	586.134	0	586.134
Kwaliteitsafspraken resultaatafhankelijk budget	217.623	0	217.623
Regionaal Investeringsfonds	22.065	- 436	21.629
Salarismix Randstadregio's	55.279	0	55.279
Regionaal Programma	30.550	0	30.550
Begeleidingsgesprekken jeugdwerkloosheid	10.500	0	10.500
Subsidies (regelingen)	361.170	- 10.006	351.164
Praktijkleren	265.864	- 1.766	264.098
Leven Lang Ontwikkelen	1.985	0	1.985
Actieplan Laaggeletterdheid/Tel mee met Taal	13.692	311	14.003
Loopbaanoriëntatie	34.623	0	34.623
Doorstroom beroepskolom	16.380	- 6.720	9.660
LLO Collectief Laagopgeleiden en Laaggeletterden (NGF)	3.068	- 1.827	1.241
Vakwedstrijden mbo	4.727	0	4.727
Zelftesten	0	0	0
Maatschappelijke diensttijd	0	0	0
Inhaal- en ondersteuningsprogramma's	0	0	0
Extra hulp voor de klas	0	0	0
Overige subsidies	20.831	- 4	20.827
Opdrachten	19.317	- 8.712	10.605
Opdrachten	18.587	- 8.082	10.505
Zelftesten	730	- 630	100
Bijdrage aan agentschappen	23.785	2.050	25.835
Dienst Uitvoering Onderwijs	21.220	1.494	22.714
Rijksdienst voor Ondernemend Nederland	2.565	556	3.121
Bijdrage aan ZBO's/RWT's	85.087	- 293	84.794
College voor Toetsen en Examens	0	0	0
Wet SLOA	0	0	0
SBB	82.357	- 293	82.064
NWO Comenius	2.730	0	2.730
NCP NLQF	0	0	0
Bijdrage aan medeoverheden	148.285	1.367	149.652
RMC's	43.623	0	43.623
Educatie	85.462	0	85.462
Regionaal Programma	19.200	0	19.200
Caribisch Nederland	0	1.367	1.367
Ontvangsten	4.700	1.000	5.700

Tabel 11 Uitsplitsing verplichtingen

	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire Begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties 2e suppletoire begroting (2)	Stand 2e suppletoire begroting (3) = (1) + (2)
Verplichtingen	5.437.778	51.487	5.489.265
<i>waarvan</i> garantieverplichtingen	5.322	8.977	14.299
<i>waarvan</i> overige verplichtingen	5.432.456	42.510	5.474.966

In de kolom «Mutaties tweede suppletoire begroting 2023» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand eerste suppletoire begroting 2023» weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting

Verplichtingen

De verplichtingen worden per saldo met € 42,5 miljoen verhoogd en de uitgaven worden per saldo met € 16,4 miljoen verlaagd. Het verschil tussen de verplichtingen- en uitgavenmutaties (€ 58,9 miljoen) wordt met name veroorzaakt door een correctie-bijstelling van de verplichtingenraming op het instrument Salarismix Randstadregio's zonder kaseffecten 2023 van € 52,2 miljoen.

Uitgaven

De uitgaven worden per saldo met € 16,4 miljoen verlaagd.

Toelichting per instrument:

Bekostiging

Het budget voor het instrument Bekostiging wordt per saldo met € 0,8 miljoen verlaagd in 2023. Deze verlaging wordt grotendeels veroorzaakt door de volgende mutaties:

- Een jaarlijkse overboeking van € 1,4 miljoen voor de bijzondere uitkering Sociale Kanstrajecten Jongeren op Caribisch Nederland (CN) van het instrument Bekostiging CN naar het instrument CN medeoverheden.
- Een desaldering van € 1,0 miljoen voor de bestuursoverdracht van ROC TOP naar ROC van Amsterdam en Flevoland. Zoals beschreven in de [Kamerbrief](#) draagt de gemeente Amsterdam € 1,0 miljoen bij aan de bestuursoverdracht. Deze middelen worden via de knelpuntenpot op het instrument bekostiging mbo-instellingen uitgekeerd.

Subsidies

Het budget voor het instrument Subsidies wordt per saldo met € 10,0 miljoen verlaagd in 2023. Deze verlaging wordt grotendeels veroorzaakt door de volgende mutaties:

- Op het instrument Doorstroom beroepskolom wordt er € 6,7 miljoen minder uitgegeven wegens vertraging in het opstartjaar 2023 en daardoor minder aanvragen op de nieuwe subsidieregeling versterking aansluiting beroepsonderwijskolom. In deze regeling was initieel € 150 miljoen beschikbaar voor de jaren 2023 tot en met 2025. De publicatie van de regeling heeft lang geduurd, waardoor het in 2023 niet meer mogelijk was om twee aanvraagrondes te doen. Daarbij komt dat de eerste (en enige) aanvraagronde grotendeels in de schoolvakantie viel.
- In het kader van het NGF-project 'LLO Collectief Laagopgeleiden en Laaggeletterden' is in 2023 subsidie verleend aan twee pilotregio's voor de uitvoeringsfase van het project. Deze subsidies lopen door in 2024. De middelen op het instrument NGF Laaggeletterdheid van

€ 1,8 miljoen wordt in deze 2e suppletoire begroting 2023 afgeboekt en ook conform de begrotingsregels meegenomen in de (100% Eindejaarsmarge 2023/2024) van het investeringsplafond.

Opdrachten

Het budget voor het instrument Opdrachten wordt per saldo met € 8,7 miljoen verlaagd in 2023. Deze verlaging wordt grotendeels veroorzaakt door de volgende mutaties:

- De middelen van € 4,8 miljoen voor het NGF-project 'Leeroverzicht & Skills worden in deze 2e suppletoire begroting afgeboekt en conform de begrotingsregels meegenomen naar 2024 in de (100% Eindejaarsmarge 2023/2024) van het investeringsplafond. Dit wordt veroorzaakt doordat het technisch beheer en reguliere doorontwikkelen van Leeroverzicht is uitgesteld.
- De middelen van € 2,0 miljoen voor het Nationaal Programma Onderwijs (NP Onderwijs) worden bij 2e supp afgeboekt en worden middels de Eindejaarsmarge meegenomen naar 2024. Deze middelen zijn bestemd voor uitvoering, monitoring, evaluatie en onderzoek naar aanleiding van de verlenging van het programma.
- Een meevaller van € 0,63 miljoen op het instrument Sneltesten. Deze additionele generale middelen voor COVID-19 gaan conform afspraak terug naar het Ministerie van Financiën.

Bijdrage aan medeoverheden

Het budget voor het instrument Bijdrage aan medeoverheden wordt per saldo met € 1,4 miljoen verhoogd in 2023. De jaarlijkse overboeking voor de bijzondere uitkering Sociale Kanstrajecten Jongeren op CN wordt van het instrument Bekostiging CN overgeboekt naar het instrument CN medeoverheden.

Ontvangsten

De ontvangsten worden eenmalig in 2023 met € 1,0 miljoen verhoogd. De gemeente Amsterdam draagt € 1,0 miljoen bij aan de bestuursoverdracht van ROC TOP naar ROC van Amsterdam en Flevoland (zie toelichting onder bekostiging).

3.4 Beleidsartikel 6. Hoger onderwijs

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 12 Budgettaire gevolgen van beleid, beleidsartikel 6 (Tweede suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)			
	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire Begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties 2e suppletoire begroting (2)	Stand 2e suppletoire begroting (3) = (1) + (2)
Verplichtingen	4.806.523	- 15.389	4.791.134
Uitgaven	4.627.189	- 5.105	4.622.084
Bekostiging	4.479.496	- 3.087	4.476.409
Bekostiging onderwijsdeel	3.925.510	- 3.087	3.922.423
Bekostiging ontwerp en ontwikkeling	151.380	0	151.380
Studievoorschot kwaliteitsafspraken	362.399	0	362.399
Studievoorschotvouchers	0	0	0
Bekostiging flexibel hoger onderwijs voor volwassenen	3.214	0	3.214
Fonds onderzoek en wetenschap	36.993	0	36.993
NGF Katalysator	0	0	0

	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire Begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties 2e suppletoire begroting (2)	Stand 2e suppletoire begroting (3) = (1) + (2)
Verplichtingen	4.806.523	- 15.389	4.791.134
NGF Digitale impuls	0	0	0
Subsidies (regelingen)	95.040	- 1.718	93.322
Tegemoetkoming 2e lerarenopleiding	585	0	585
Zelftesten	0	0	0
Overige subsidies	5.843	70	5.913
NGF Katalysator	35.000	- 1.172	33.828
NGF Digitale impuls	53.612	- 616	52.996
Bijdrage aan agentschappen	16.173	- 1.000	15.173
Dienst Uitvoering Onderwijs	16.173	- 1.000	15.173
Bijdrage aan ZBO's/RWT's	36.480	700	37.180
NWO: Praktijkgericht onderzoek	0	0	0
NWO: Promotiebeurs voor leraren	11.346	0	11.346
NWO: NRO-programma's Hoger Onderwijs	19.825	0	19.825
Nederland-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO)	5.309	700	6.009
Ontvangsten	17	3.714	3.731

Tabel 13 Uitsplitsing verplichtingen

	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire Begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties 2e suppletoire begroting (2)	Stand 2e suppletoire begroting (3) = (1) + (2)
Verplichtingen	4.806.523	- 15.389	4.791.134
<i>waarvan</i> garantieverplichtingen	62.895	- 26.284	36.611
<i>waarvan</i> overige verplichtingen	4.743.628	10.895	4.754.523

In de kolom «Mutaties tweede suppletoire begroting 2023» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand eerste suppletoire begroting 2023» weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting

Verplichtingen

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Bekostiging

Subsidies

Bijdrage aan ZBO's/RWT's

NVAO ziet zich nog in 2023 geconfronteerd met sterk gestegen kosten die aanleiding geven tot een verhoging van de bijdrage vanuit het ministerie van OCW.

Ontvangsten

3.5 Beleidsartikel 7. Wetenschappelijk onderwijs

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 14 Budgettaire gevolgen van beleid, beleidsartikel 7 (Tweede suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)			
	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire Begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties 2e suppletoire begroting (2)	Stand 2e suppletoire begroting (3) = (1) + (2)
Verplichtingen	7.515.981	368.523	7.884.504
Uitgaven	7.100.963	- 977	7.099.986
Bekostiging	7.069.283	87	7.069.370
Bekostiging onderwijsdeel	3.049.878	- 3.913	3.045.965
Bekostiging onderzoeksdeel	2.843.361	0	2.843.361
Bekostiging ondersteuning geneeskunde onderwijs en onderzoek	802.832	0	802.832
Studievoorschot kwaliteitsafspraken	220.982	0	220.982
Studievoorschotvouchers	0	0	0
Profilering en zwaartepuntvorming	0	0	0
Fonds onderzoek en wetenschap	152.230	4.000	156.230
Subsidies (regelingen)	23.333	- 317	23.016
Nuffic	10.755	0	10.755
Studiekeuze123	4.354	0	4.354
Vluchteling Studenten UAF	2.751	0	2.751
Studentenwelzijn (Ecio)	981	0	981
Interstedelijk Studentenoverleg (ISO)	321	0	321
Landelijke Studenten Vakbond (LSVb)	279	0	279
Open en online onderwijs	483	0	483
Zelftesten	0	0	0
Overige subsidies	3.409	- 317	3.092
Opdrachten	5.180	- 747	4.433
Opdrachten	4.260	42	4.302
Zelftesten	920	- 789	131
Bijdrage aan (inter)nationale organisaties	3.167	0	3.167
Europees Universitair Instituut Florence (EUI)	2.036	0	2.036
United Nations University (UNU)	1.131	0	1.131
Ontvangsten	531	3.819	4.350

Tabel 15 Uitsplitsing verplichtingen			
	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire Begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties 2e suppletoire begroting (2)	Stand 2e suppletoire begroting (3) = (1) + (2)
Verplichtingen	7.515.981	368.523	7.884.504
<i>waarvan</i> garantieverplichtingen	69.726	132.500	202.226
<i>waarvan</i> overige verplichtingen	7.446.255	236.023	7.682.278

In de kolom «Mutaties tweede suppletoire begroting 2023» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand eerste suppletoire begroting 2023» weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting

Verplichtingen

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Bekostiging

Subsidies

Opdrachten

3.6 Beleidsartikel 8. Internationaal beleid

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 16 Budgettaire gevolgen van beleid, beleidsartikel 8 (Tweede suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)			
	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire Begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties 2e suppletoire begroting (2)	Stand 2e suppletoire begroting (3) = (1) + (2)
Verplichtingen	23.002	214	23.216
Uitgaven	22.573	- 1.054	21.519
Subsidies (regelingen)	8.608	- 323	8.285
Stichting Ons Erfdeel	185	0	185
Stichting Nuffic	1.060	- 52	1.008
Nationaal Agentschap Erasmus+ Onderwijs & Training	4.339	0	4.339
Internationalisering onderwijs	1.136	- 136	1.000
Duitsland Instituut Amsterdam	896	- 28	868
Netherlands house for Education and Research (Neth-ER)	668	0	668
Incidentele HGIS subsidies	157	- 157	0
Overige incidentele subsidies	167	50	217
Opdrachten	4.034	74	4.108
Opdrachten	4.034	74	4.108
Bijdrage aan (inter)nationale organisaties	9.451	- 805	8.646
Nederlandse Taalunie	7.845	- 43	7.802
Stichting Nuffic	0	0	0
Europa College Brugge	34	- 4	30
Unesco	57	0	57
OESO CERI	98	- 8	90
Fulbright Commission The Netherlands	410	0	410
EU-programma's en activiteiten	22	0	22
Overige bijdragen	985	- 750	235
Bijdrage aan (andere) begrotingshoofdstukken	480	0	480
Vlaams-Nederlandshuis DeBuren (Hoofdstuk 5 BuZa)	480	0	480
Ontvangsten	99	0	99

In de kolom «Mutaties tweede suppletoire begroting 2023» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand eerste suppletoire begroting 2023» weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting

Verplichtingen

Uitgaven

3.7 Beleidsartikel 9. Arbeidsmarkt- en personeelsbeleid

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 17 Budgettaire gevolgen van beleid, beleidsartikel 9 (Tweede suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)			
	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire Begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties 2e suppletoire begroting (2)	Stand 2e suppletoire begroting (3) = (1) + (2)
Verplichtingen	212.119	- 9.656	202.463
Uitgaven	198.518	- 4.941	193.577
Bekostiging	37.680	1.800	39.480
Tegemoetkoming kosten opleidingsscholen	37.680	1.800	39.480
Tekorten regio's	0	0	0
Subsidies (regelingen)	154.042	- 7.454	146.588
Lerarenbeurs	62.717	0	62.717
Zij-instroom	72.924	- 2.870	70.054
Wet Beroep leraar en Lerarenregister	0	0	0
Aanpak lerarentekort	14.249	- 3.844	10.405
Overige subsidies	4.152	- 740	3.412
Opdrachten	3.103	713	3.816
Opdrachten	3.103	713	3.816
Bijdrage aan agentschappen	3.693	0	3.693
Dienst Uitvoering Onderwijs	3.693	0	3.693
Ontvangsten	6.500	0	6.500

In de kolom «Mutaties tweede suppletoire begroting 2023» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand eerste suppletoire begroting 2023» weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting

Verplichtingen

De verplichtingen worden per saldo met € 9,7 miljoen verlaagd, met name door een verlaging van het verplichtingenbudget voor de Subsidieregeling Onderwijspersoneel Opleiding tot Leraar met € 6,4 miljoen. Het verschil tussen verplichtingen- en uitgavenmutaties is € 4,7 miljoen. Dit wordt verklaard door de Subsidieregeling Onderwijsassistenten Opleiding tot Leraar, waarbij een subsidie voor vier jaar in een keer wordt verplicht.

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Subsidies

De uitgaven voor het hoofdbudget zij-instroom worden met € 2,9 miljoen verlaagd. Dit komt door een verlaging van de uitgaven voor de Subsidieregeling Onderwijspersoneel Opleiding tot Leraar met € 1,7 miljoen en de Subsidieregeling instroom schoolleiders po van buiten met € 1,2 miljoen. Voor de opstart van de onderwijsregio's is vanuit het budget voor Aanpak Lerarentekort een subsidieregeling voor voorlopers opgesteld met een subsidieplafond van € 2,7 miljoen en daarnaast is voor de uitvoering van de activiteiten van de Realisatie Eenheid het budget Aanpak Lerarentekort

met € 1,1 miljoen verlaagd en zijn deze middelen toegevoegd aan de budgetten Opdrachten (€ 0,8 miljoen) en APK (€ 0,3 miljoen) waaruit de activiteiten worden betaald. Het budget van Aanpak Lerarentekort wordt met € 1,8 miljoen verlaagd ten behoeve van een intensivering op Tegemoetkoming Kosten Opleidingscholen.

3.8 Beleidsartikel 11. Studiefinanciering

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 18 Budgettaire gevolgen van beleid, beleidsartikel 11 (Tweede suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)			
	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire Begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties 2e suppletoire begroting (2)	Stand 2e suppletoire begroting (3) = (1) + (2)
Verplichtingen	6.676.369	- 695.000	5.981.369
Uitgaven	6.676.369	- 695.000	5.981.369
	0		0
Inkomensoverdracht	2.478.310	15.000	2.493.310
<i>Basisbeurs gift (R)</i>	400.742	0	400.742
Aanvullende beurs gift (R)	754.716	- 25.000	729.716
Reisvoorziening gift (R)	993.732	40.000	1.033.732
Maatregelen herinvoering basisbeurs (R)	0	0	0
<i>Tegemoetkoming (R)</i>	0	0	0
Studievoorschotvouchers (R)	1.065	0	1.065
Caribisch Nederland gift (R)	3.101	0	3.101
Overige uitgaven (R)	324.954	0	324.954
Leningen	3.995.442	- 710.000	3.285.442
Basisbeurs prestatiebeurs (NR)	396.192	- 40.000	356.192
Aanvullende beurs prestatiebeurs (NR)	198.220	- 65.000	133.220
Reisvoorziening (NR)	308.260	- 45.000	263.260
Maatregelen herinvoering basisbeurs (NR)	0	0	0
Rentedragende lening (NR)	2.769.186	- 500.000	2.269.186
<i>Collegegeldkrediet (NR)</i>	296.377	- 60.000	236.377
Leven lang leren krediet (NR)	25.917	0	25.917
Overige uitgaven (NR)	1.290	0	1.290
Bijdrage aan agentschappen	202.617	0	202.617
<i>Dienst Uitvoering Onderwijs</i>	202.617	0	202.617
Ontvangsten	1.400.270	4.014	1.404.284
Ontvangsten (R)	81.654	4.014	85.668
	Ontvangen rente (R)	60.296	60.296
	Overige ontvangsten (R)	20.867	24.881
	Ontvangsten Caribisch Nederland (R)	491	491
Ontvangsten (NR)	1.318.616	0	1.318.616
	Terugontvangen lening (NR)	1.318.616	1.318.616

Toelichting: R = relevant, NR = niet-relevant

In de kolom «Mutaties tweede suppletoire begroting 2023» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand eerste suppletoire begroting 2023» weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting

Toelichting per instrumenten (algemeen):

Zowel voor de uitgaven als de ontvangsten wordt een onderscheid gemaakt tussen relevant en niet-relevant. Relevant betekent: relevant voor het uitgavenplafond. Uitgangspunt in de begrotingsregels is dat uitgaven die relevant zijn voor het EMU-saldo ook relevant zijn voor het uitgavenplafond. Zoals opgenomen in Miljoenennota 2022 is de behandeling van prestatiebeurzen voor het EMU-saldo veranderd door gewijzigde inzichten van Eurostat en daarmee het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

De relevante uitgaven in deze begroting worden hoofdzakelijk gevormd door studiefinanciering die meteen als gift wordt toegekend en uitgekeerde prestatiebeurs die wordt omgezet in een gift. In deze suppletoire begroting van het Ministerie van OCW worden de prestatiebeursuitgaven als niet-relevant behandeld (zolang die nog niet zijn omgezet in een gift); in de weergave van het EMU-saldo worden zij wel als relevant weergegeven, middels een correctie op het EMU-saldo.

Overige niet-relevante uitgaven zijn de rentedragende leningen. Deze uitgaven zijn niet-relevant voor het uitgavenplafond, maar worden wel meegerekend in de EMU-schuld. De relevante ontvangsten worden vooral gevormd door de ontvangen rente op leningen. De niet-relevante ontvangsten betreffen hoofdzakelijk aflossingen op de hoofdsom van de rentedragende leningen.

Toelichting

Uitgaven

De totale uitgaven op Artikel 11 (Studiefinanciering) worden met € 695,0 miljoen naar beneden bijgesteld. De bijstelling voor inkomensoverdrachten wordt met € 15,0 miljoen naar boven bijgesteld. Het budget voor de leningen wordt met € 710 miljoen naar beneden bijgesteld. Hieronder wordt per instrument toegelicht hoe de bijstellingen tot stand zijn gekomen.

Toelichting per instrument:

Inkomensoverdrachten

De relevante uitgaven worden met € 15,0 miljoen naar boven bijgesteld. Op de onderlinge posten zijn er verschillende bijstellingen, die bestaan uit de volgende elementen:

- De basisbeurs wordt per saldo met € 0 miljoen bijgesteld. De omzetting van prestatiebeurs naar gift worden met 10,0 miljoen naar boven bijgesteld. Op de beurs die direct als gift wordt uitgekeerd vindt een bijstelling omlaag plaats van € 10,0 miljoen.
- De aanvullende beurs wordt met € 25,0 miljoen verlaagd. Dit betreft een bijstelling omlaag van € 30,0 miljoen van de aanvullende beurs die direct als gift wordt uitgekeerd. De omzetting naar gift wordt met € 5,0 miljoen verhoogd.
- De reisvoorziening wordt per saldo met € 40,0 miljoen verhoogd. Dit betreft een bijstelling omlaag van € 15,0 miljoen op de beurs die direct als gift wordt uitgekeerd. Daarnaast is er sprake van een opwaartse bijstelling van € 10,0 miljoen op de omzettingen van prestatiebeurs in gift en een opwaartse bijstelling van € 45,0 miljoen voor de bijdrage studerende aan OV.

Leningen

De niet-relevante uitgaven worden per saldo met € 710,0 miljoen verlaagd. De niet-relevante uitgaven aan de prestatiebeurzen en leningen zijn geraamd in prijspeil 2023. De niet-relevante LPO uitkering over het

lopende jaar 2023, totaal € 386,2 miljoen, is daardoor extra en valt vrij in deze suppletore begroting. Dit verklaart deels de hoge bijstelling op niet-relevante uitgaven van in totaal € 710,0 miljoen. De bijstelling (inclusief de LPO-uitkering) bestaat uit de volgende onderdelen:

- De niet-relevante uitgaven aan de basisbeurs worden per saldo met € 40,0 miljoen bijgesteld. De toekenningen prestatiebeurs worden omlaag bijgesteld met € 30,0 miljoen als gevolg van de reeds bekende realisatie. Tevens bevat deze post de tegenboeking van de relevante omzettingen van prestatiebeurs in gift van € - 10,0 miljoen.
- De niet-relevante uitgaven aanvullende beurs zijn per saldo met € 65,0 miljoen naar beneden bijgesteld. Dit betreft een neerwaartse bijstelling van € 60,0 miljoen op de toekenningen prestatiebeurs. Daarnaast bevat deze post de tegenboeking van de relevante omzettingen van de prestatiebeurs in gift van € -5,0 miljoen.
- De niet-relevante uitgaven aan de reisvoorziening worden per saldo met € 45,0 miljoen naar beneden bijgesteld. Het betreft enerzijds een verlaging van de reisvoorziening met € 35,0 miljoen omdat er minder reisvoorziening aan studenten is toegekend dan is geraamd. Deze post bevat anderzijds de tegenboeking van de relevante post omzettingen naar gift van € 10,0 miljoen.
- De niet-relevante uitgaven op de post rentedragende lening zijn naar beneden bijgesteld met € 500,0 miljoen. Uit de realisatiegegevens tot en met juli 2023 blijkt dat de uitgaven aan de rentedragende lening lager zijn dan eerder geraamd. De niet-relevante uitgaven aan het collegelkrediet zijn verlaagd met € 60,0 miljoen als gevolg van de reeds bekende realisatie.

Bijdrage aan agentschappen

Het budget voor de Dienst Uitvoering Onderwijs blijft ongewijzigd.

Ontvangsten

De relevante ontvangsten worden omhoog bijgesteld met € 4,0 miljoen. Dit is het gevolg van een bijstelling op de DUO ontvangsten. Deze post is met € 4,0 miljoen opwaarts bijgesteld vanwege het vrijvallen van meerdere balansposten.

3.9 Beleidsartikel 12. Tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 19 Budgettaire gevolgen van beleid, beleidsartikel 12 (Tweede suppletore begroting) (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (incl. Suppletore Begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties 2e suppletore begroting (2)	Stand 2e suppletore begroting (3) = (1) + (2)
Verplichtingen	77.935	- 5.000	72.935
Uitgaven	77.935	- 5.000	72.935
	0		0
Inkomensoverdracht	75.013	- 5.000	70.013
Minderjarige deelnemers bol (R)	0	0	0
Tegemoetkoming lerarenopleiding (tlo) (R)	3.985	0	3.985
Deeltijd vo (R)	1.964	0	1.964
Volwassenenonderwijs (vavo) (R)	5.664	0	5.664
Meerderjarige scholieren vo (R)	59.758	- 5.000	54.758
Meerderjarige scholieren vso (R)	3.642	0	3.642
Leningen	14	0	14

	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire Begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties 2e suppletoire begroting (2)	Stand 2e suppletoire begroting (3) = (1) + (2)
Verplichtingen	77.935	- 5.000	72.935
STOEB/ALR (NR)	14	0	14
Bijdrage aan agentschappen	2.908	0	2.908
Dienst Uitvoering Onderwijs	2.908	0	2.908
Ontvangsten	2.180	0	2.180
Minderjarige deelnemers bol (R)	0	0	0
Tegemoetkoming lerarenopleiding en deeltijd vo (R)	290	0	290
Meerderjarige scholieren v(s)o en vavo (R)	1.890	0	1.890

Toelichting: R = relevant, NR = niet-relevant

In de kolom «Mutaties tweede suppletoire begroting 2023» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand eerste suppletoire begroting 2023» weergegeven.

Toelichting

Uitgaven

De uitgaven aan de WTOS worden per saldo met € 5,0 miljoen naar beneden bijgesteld.

Toelichting per instrument:

Inkomensoverdracht

De uitgaven aan het onderdeel meerderjarige scholieren vo worden met € 5,0 miljoen verlaagd. Deze bijstelling is gedaan op basis van de reeds gerealiseerde uitgaven.

Bijdrage aan agentschappen

Het budget voor de Dienst Uitvoering Onderwijs blijft ongewijzigd.

Ontvangsten

Het ontvangstenbudget blijft ongewijzigd.

3.10 Beleidsartikel 13. Lesgeld

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 20 Budgettaire gevolgen van beleid, beleidsartikel 13 (Tweede suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire Begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties 2e suppletoire begroting (2)	Stand 2e suppletoire begroting (3) = (1) + (2)
Verplichtingen	16.448	0	16.448
Uitgaven	16.448	0	16.448
Bijdrage aan agentschappen	16.448	0	16.448
Dienst Uitvoering Onderwijs	16.448	0	16.448
Ontvangsten	251.725	- 15.000	236.725

In de kolom «Mutaties tweede suppletoire begroting 2023» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand eerste suppletoire begroting 2023» weergegeven.

Toelichting

Bijdrage aan agentschappen

Het budget voor de Dienst Uitvoering Onderwijs blijft ongewijzigd.

Ontvangsten

De ontvangsten worden met € 15,0 miljoen verlaagd. Deze bijstelling is gedaan op basis van de reeds gerealiseerde ontvangsten.

3.11 Beleidsartikel 14. Cultuur

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 21 Budgettaire gevolgen van beleid, beleidsartikel 14 (Tweede supplettoire begroting) (bedragen x € 1.000)			
	Vastgestelde begroting (incl. Supplettoire Begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties 2e supplettoire begroting (2)	Stand 2e supplettoire begroting (3) = (1) + (2)
Verplichtingen	829.090	- 27.667	801.423
Uitgaven	1.339.400	- 39.098	1.300.302
Bekostiging	1.047.486	- 22.651	1.024.835
Culturele basisinfrastructuur vierjaarlijkse instellingen	246.170	- 3.622	242.548
Culturele basisinfrastructuur vierjaarlijkse fondsen	278.538	- 300	278.238
Huisvesting erfgoed	0	0	0
Beheer en onderhoud collecties erfgoed	0	0	0
Museale instellingen met een wettelijke taak	249.509	0	249.509
Stelseltaken openbare bibliotheekvoorzieningen	39.038	- 1.652	37.386
Digitale openbare bibliotheek	18.599	0	18.599
Bibliotheekvoorziening leesgehandicapten	13.903	0	13.903
Monumentenzorg	161.558	- 15.010	146.548
Archieven incl. Regionale Historische Centra	33.445	- 2.067	31.378
Flankerend beleid huisvesting	6.725	0	6.725
Cultuureducatie met Kwaliteit	1	0	1
Subsidies (regelingen)	147.009	- 10.430	136.579
Verbreden inzet cultuur	23.787	0	23.787
Internationaal cultuurbeleid (incl. HGIS)	13.411	212	13.623
Programma leesbevordering	34.653	- 11.617	23.036
Creatieve Industrie	1.768	140	1.908
Monumentenzorg	0	0	0
Erfgoed en fysieke leefomgeving	0	0	0
Specifiek cultuurbeleid	69.918	670	70.588
Subsidies Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed	3.472	165	3.637
Opdrachten	29.524	- 3.458	26.066
Beleidsonderzoek, evaluaties en kennisbasis	2.093	- 132	1.961
Monumentenzorg	0	0	0
Archeologie	0	0	0
Opdrachten Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed	15.398	- 2.263	13.135
Overige opdrachten	12.033	- 1.063	10.970
Bijdrage aan agentschappen	59.561	1.528	61.089
Nationaal Archief	59.561	1.528	61.089
Bijdragen aan medeoverheden	53.831	- 4.095	49.736
Bijdrage aan (inter)nationale organisaties	1.989	8	1.997
Ontvangsten	10.176	8.533	18.709

Tabel 22 Uitsplitsing verplichtingen

	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire Begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties 2e suppletoire begroting (2)	Stand 2e suppletoire begroting (3) = (1) + (2)
Verplichtingen	829.090	- 27.667	801.423
<i>waarvan</i> garantieverplichtingen	32.548	- 71.042	- 38.494
<i>waarvan</i> overige verplichtingen	796.542	43.375	839.917

In de kolom «Mutaties tweede suppletoire begroting 2023» worden de mutaties weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting

Verplichtingen

De totale verplichtingenraming wordt verhoogd met € 43,4 miljoen. Het verschil tussen de verhoging van de verplichtingenraming en de verlaging van de uitgavenraming is € 82,5 miljoen. De garantieverplichtingen zijn ongewijzigd. Het grootste deel van het verschil van de wijzigingen bij de verplichtingenraming ten opzichte van de kasraming bestaat uit een verhoging van de verplichtingenraming om zeker te zijn dat er voldoende ruimte is voor het aangaan van de verplichtingen voor de monumentenzorg. Daarnaast bestaat het verschil uit verplichtingen die worden aangegaan waaraan betalingen in een later jaar zijn verbonden, met name bij de museale instellingen met een wettelijke taak, leesbevordering en bij de bijdragen aan medeoverheden.

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Bekostiging

De uitgavenraming wordt met € 22,7 miljoen verlaagd. Het grootste deel hiervan wordt veroorzaakt door een overboeking van de middelen voor monumentenzorg € 15,0 miljoen naar het financiële instrument bijdragen aan medeoverheden. In 2023 is eenmalig extra budget beschikbaar gesteld om een aantal urgente restauraties van grote monumenten te kunnen ondersteunen, deze middelen worden via het Provinciefonds besteed. Daarnaast zijn er meevallers die veroorzaakt zijn door loon- en prijsbijstellingen over incidentele middelen die niet konden meelopen in de reguliere bekostiging.

Subsidies

De uitgavenraming wordt met € 10,4 miljoen verlaagd. Het grootste deel hiervan wordt veroorzaakt door middelen voor de bibliotheken op school voor leesbevordering die niet meer in 2023 tot betaling konden komen.

Bijdragen aan medeoverheden

De uitgavenraming wordt met € 4,1 miljoen verlaagd. De belangrijkste reden voor deze verlaging zijn overboekingen aan het Provinciefonds en Gemeentefonds in het kader van de Erfgoed Deal. Daarnaast wordt er ten laste van dit financiële instrument € 15,0 miljoen overgeboekt naar het Provinciefonds en beschikbaar gesteld aan de provincies Flevoland, Noord-Brabant, Noord-Holland, Overijssel en Groningen om een aantal urgente restauraties van grote monumenten te kunnen ondersteunen. Deze € 15,0 miljoen wordt tegelijkertijd overgeboekt vanuit het financiële instrument bekostiging, zodat deze € 15,0 miljoen per saldo wegvalt in het totaal van de mutaties bij het financiële instrument bijdrage aan medeoverheden.

Ontvangsten

De ontvangstenraming wordt verhoogd met € 8,5 miljoen. Deze verhoging bestaat uit desalderingen ten laste van het Museaal aankoopfonds voor kunstaankopen (€ 1,8 miljoen) en een onttrekking van middelen aan de balanspost van het Nationaal Archief (€ 6,7 miljoen).

3.12 Beleidsartikel 15. Media

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 23 Budgettaire gevolgen van beleid, beleidsartikel 15 (Tweede supplettoire begroting) (bedragen x € 1.000)			
	Vastgestelde begroting (incl. Supplettoire Begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties 2e supplettoire begroting (2)	Stand 2e supplettoire begroting (3) = (1) + (2)
Verplichtingen	1.329.691	- 2.230	1.327.461
Uitgaven	1.242.667	- 2.230	1.240.437
Bekostiging	1.203.300	325	1.203.625
Landelijke publieke omroep	957.048	0	957.048
Regionale omroep	178.968	0	178.968
Stichting Omroep Muziek	19.978	0	19.978
Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid (NIBG)	32.420	- 328	32.092
Stimuleringsfonds voor de Journalistiek	3.022	59	3.081
Co-productiefonds Binnenlandse Omroep (CoBO)	5.522	0	5.522
Mediawijsheid Expertisecentrum (Bewust mediagebruik)	1.830	0	1.830
Stichting Nederlandse Lokale Publieke Omroepen (NLPO)	1.890	0	1.890
Dotatie/onttrekking Algemene Mediareserve	1.766	917	2.683
Overige bekostiging media	856	- 323	533
Subsidies (regelingen)	30.832	- 2.170	28.662
Subsidies (regelingen)	6.380	- 1.465	4.915
Steunfonds Lokale Informatievoorziening	0	0	0
Werk aan Uitvoering	0	0	0
Onderzoeksjournalistiek	9.938	59	9.997
Lokale journalistiek	14.514	- 764	13.750
Opdrachten	1.345	- 385	960
Opdrachten	1.345	- 385	960
Bijdrage aan ZBO's/RWT's	7.111	0	7.111
Commissariaat voor de Media	7.111	0	7.111
Bijdrage aan (inter)nationale organisaties	79	0	79
European Audiovisual Observatory	79	0	79
Ontvangsten	174.515	0	174.515
Overige ontvangsten	174.515	0	174.515

In de kolom «Mutaties tweede supplettoire begroting 2023» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand eerste supplettoire begroting 2023» weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting

Verplichtingen

De verplichtingenmutatie is gelijk is aan de uitgavenmutatie.

Uitgaven

De uitgaven worden met 2,2 miljoen verlaagd.

Toelichting per instrument:

Subsidies

Het instrument subsidies wordt per saldo verlaagd met € 2,2 miljoen. De verlaging wordt veroorzaakt door niet besteedde middelen uit diverse posten onder het instrument subsidies vrij te laten vallen.

Oprachten

Het instrument Oprachten wordt per saldo verlaagd met € 0,4 miljoen. De verlaging is het gevolg van een overboeking van € 0,2 miljoen naar het budget voor het Adviescollege NPO en een overboeking van € 0,2 miljoen naar het instrument Subsidies ten behoeve van Lokale journalistiek. Deze uitgaven zijn gerealiseerd onder het instrument subsidies en niet onder het instrument opdrachten.

Ontvangsten

De raming van de Ster-inkomsten wordt zoals gebruikelijk bij de 2e Supplettoire Begroting niet aangepast. Bij Jaarverslag en Slotwet worden de ontvangsten aangepast aan de hand van de definitieve realisatie over het afgelopen jaar. De mediabegrotingsbrief bevat wel een update van de verwachte afdracht.

3.13 Beleidsartikel 16. Onderzoek en wetenschapsbeleid

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 24 Budgettaire gevolgen van beleid, beleidsartikel 16 (Tweede supplettoire begroting) (bedragen x € 1.000)			
	Vastgestelde begroting (incl. Supplettoire Begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties 2e supplettoire begroting (2)	Stand 2e supplettoire begroting (3) = (1) + (2)
Verplichtingen	1.987.335	21.089	2.008.424
Uitgaven	1.687.724	8.181	1.695.905
Bekostiging	1.409.617	27.410	1.437.027
NWO	565.544	2.250	567.794
KNAW	106.152	819	106.971
KB	60.756	108	60.864
NWO Talentenontwikkeling	175.486	0	175.486
NWO TTW	8.463	0	8.463
NWO Grootchalige researchinfrastructuur	58.586	0	58.586
NWO Praktijkgericht Onderzoek	60380	0	60.380
Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek	39.441	5.526	44.967
Poolonderzoek	3.329	0	3.329
Caribisch Nederland	2.644	0	2.644
NWO NWA	143.141	12.085	155.226
NWO Fonds onderzoek en wetenschap	168.827	2.972	171.799
NWO Praktijk onderzoek en wetenschap	16.868	3.650	20.518
Subsidies (regelingen)	70.280	- 13.528	56.752
Stichting NLBIF	0	0	0
Naturalis Biodiversity Center	8.509	0	8.509
BPRC	11.989	0	11.989
NCWT/NEMO	4.186	0	4.186
STT	254	0	254
Stichting AAP	1.192	0	1.192
Nationale coördinatie	5.022	- 2.666	2.356
Subsidie Fonds onderzoek en wetenschap	3.268	- 2.868	400

	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire Begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties 2e suppletoire begroting (2)	Stand 2e suppletoire begroting (3) = (1) + (2)
Verplichtingen	1.987.335	21.089	2.008.424
Nationaal Groeifonds	35.860	- 7.994	27.866
Delta Climate Center	0	0	0
Opdrachten	9.584	- 3.408	6.176
Opdrachten	897	2.740	3.637
Opdrachten Fonds onderzoek en wetenschap	8.687	- 6.148	2.539
Bijdrage aan agentschappen	82.799	- 2.181	80.618
Rijksdienst voor Ondernemend Nederland	964	0	964
RVO Fonds onderzoek en wetenschap	81.835	- 2.181	79.654
Bijdrage aan (inter)nationale organisaties	115.444	- 112	115.332
EMBC	1.241	0	1.241
EMBL	6.539	0	6.539
ESA	35.338	0	35.338
CERN	61.410	0	61.410
ESO	10.804	0	10.804
NTU/INL	112	- 112	0
Ontvangsten	1.501	0	1.501

Tabel 25 Uitsplitsing verplichtingen

	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire Begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties 2e suppletoire begroting (2)	Stand 2e suppletoire begroting (3) = (1) + (2)
Verplichtingen	1.987.335	21.089	2.008.424
waarvan garantieverplichtingen	0	- 1.195	- 1.195
waarvan overige verplichtingen	1.987.335	22.284	2.009.619

In de kolom «Mutaties Tweede suppletoire begroting 2023» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand eerste suppletoire begroting 2023» weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting

Verplichtingen

De overige verplichtingen worden met € 22,3 miljoen verhoogd. Het verschil tussen deze verplichtingen- en de uitgavenmutaties à € 14,1 miljoen wordt veroorzaakt door verplichtingenmutaties zonder kaseffect. Het gaat om:

- Bijstellen van de verplichting ten behoeve van NWO Nationale Wetenschapsagenda voor € 3,0 miljoen.
- Bijstellen van de verplichting ten behoeve van NWO (bekostiging) voor € 4,0 miljoen vanwege het verplichten van de loon- en prijsbijstellings-tranche 2023 voor 2024.
- Bijstellen van de verplichting ten behoeve van KNAW voor € 7,1 miljoen vanwege het verplichten van de loon- en prijsbijstellingstranche 2023 voor 2024

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Bekostiging

Het budget wordt per saldo met € 27,4 miljoen verhoogd. Deze verhoging is vooral het gevolg van diverse overboekingen van andere begrotings-artikelen of begrotingshoofdstukken naar Artikel 16 (Onderzoek en wetenschapsbeleid). Het betreft bijvoorbeeld bijdragen aan en financiering van onderzoeken en calls via NWO, met name voor de NWA en het NRO.

Subsidies

Het budget wordt per saldo met € 13,5 miljoen verlaagd. Deze verlaging is vooral het gevolg van overlopende verplichtingen binnen Groeifondsprojecten, in totaal € 8,2 miljoen, en een per saldo meevaller op subsidies van € 1,4 miljoen. Daarnaast waren er technische verschuivingen van subsidies naar bekostiging en opdrachten, bij nadere invulling van de uitgaven blijkt dat deze toch via een ander begrotingsinstrument worden besteed.

3.14 Beleidsartikel 25. Emancipatie

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 26 Budgettaire gevolgen van beleid, beleidsartikel 25 (Tweede suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)			
	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire Begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties 2e suppletoire begroting (2)	Stand 2e suppletoire begroting (3) = (1) + (2)
Verplichtingen	16.098	- 1.835	14.263
Uitgaven	25.838	- 4.935	20.903
Bekostiging	13.263	0	13.263
Kennisinfrastructuur: Gender- en lhbt- gelijkheid	13.263	0	13.263
Subsidies (regelingen)	8.220	- 2.940	5.280
Gender- en lhbt- gelijkheid 2022-2027	8.220	- 2.940	5.280
Opdrachten	3.474	- 1.133	2.341
Bijdrage aan medeoverheden	881	- 862	19
Gemeentefonds gender- en lhbt- gelijkheid	881	- 862	19
Ontvangsten	0	0	0

In de kolom «Mutaties tweede suppletoire begroting 2023» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand eerste suppletoire begroting 2023» weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting Verplichtingen

De verplichtingen worden per saldo met € 1,8 miljoen verlaagd.

Uitgaven

De uitgaven worden per saldo met € 4,9 miljoen verlaagd.

Toelichting per instrument:

Subsidies

Het budget wordt per saldo met € 2,9 miljoen verlaagd. Dit komt voornamelijk door een meevaller van € 3,1 miljoen op de «Tegemoetkoming wet wijziging geregistreerd geslacht». De aanvraagperiode voor de tegemoetkoming is op 18 oktober 2023 afgesloten.

Opdrachten

Het budget voor opdrachten wordt per saldo met €1,1 miljoen verlaagd.

Bijdrage Medeoverheden

De middelen op dit instrument worden met € 0,9 miljoen verlaagd. Deze middelen worden voor de programma's 'Regenboogsteden' en «Veilige Steden» naar het gemeentefonds overgeboekt.

4 De niet-beleidsartikelen

4.1 Nog onverdeeld

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 27 Budgettaire gevolgen van beleid, artikel 91 (Tweede suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)			
	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire Begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties 2e suppletoire begroting (2)	Stand 2e suppletoire begroting (3) = (1) + (2)
Verplichtingen	0	0	0
Uitgaven	0	0	0
Loonbijstelling	0	0	0
<i>waarvan</i> programma	0	0	0
<i>waarvan</i> apparaat	0	0	0
Prijsbijstelling	0	0	0
<i>waarvan</i> programma	0	0	0
<i>waarvan</i> apparaat	0	0	0
Onvoorzien	0	0	0
Ontvangsten	0	0	0

In de kolom «Mutaties tweede suppletoire begroting 2023» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand eerste suppletoire begroting 2023» weergegeven.

4.2 Apparaat Kerndepartement

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 28 Budgettaire gevolgen van beleid, artikel 95 (Tweede suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)			
	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire Begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties 2e suppletoire begroting (2)	Stand 2e suppletoire begroting (3) = (1) + (2)
Verplichtingen	383.580	- 7.615	375.965
Uitgaven	383.580	- 7.615	375.965
Personele uitgaven	322.053	- 7.958	314.095
<i>waarvan</i> eigen personeel	309.336	- 21.077	288.259
<i>waarvan</i> externe inhuur	8.195	13.119	21.314
<i>waarvan</i> overige personele uitgaven	4.522	0	4.522
Materiële uitgaven	61.527	- 1.565	59.962
<i>waarvan</i> ICT	7.718	13.958	21.676
<i>waarvan</i> bijdrage aan SSO's	24.411	- 161	24.250
<i>waarvan</i> overige materiële uitgaven	29.398	- 15.362	14.036
Begrotingsreserve schatkistbankieren	0	1.908	1.908
Ontvangsten	567	1.908	2.475

In de kolom «Mutaties tweede suppletoire begroting 2023» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand eerste suppletoire begroting 2023» weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Personele uitgaven

Het budget wordt per saldo met € 8,0 miljoen verlaagd. De verlaging wordt voornamelijk veroorzaakt door:

- meevaller (-/- € 12,1 miljoen): Deze (incidentele) meevaller wordt vooral veroorzaakt door de voor de uitvoering van het Coalitieakkoord gereserveerde middelen. Door de krappe arbeidsmarkt én door de gefaseerde aanname van personeel ontstaat voor dit jaar deze meevaller.
- een aantal interne overboekingen (+/+ € 2,5 miljoen): het betreft hier voornamelijk overboekingen van programmageld voor onder andere extra capaciteit bij de RCE voor advies en uitvoering van het werkproces versterking erfgoed;
- overboekingen tussen departementen(+/+ € 2,1 miljoen) zoals de jaarlijkse bijdrage van EZK aan de AWTI;
- diverse openstaande verplichtingen (-/- € 0,4 miljoen): enkele programma's en projecten hebben vertraging opgelopen, onder andere door krapte op de arbeidsmarkt en door vertraagde besluitvorming;

Materiële uitgaven

Het budget wordt per saldo met € 1,6 miljoen verlaagd. Dit wordt veroorzaakt door openstaande verplichtingen (-/- € 1,6 miljoen). Enkele programma's en projecten hebben vertraging opgelopen, onder andere door krapte op de arbeidsmarkt en door vertraagde besluitvorming.

Begrotingsreserve schatkistbankieren

Het budget voor Begrotingsreserve schatkistbankieren wordt met € 1,9 miljoen verhoogd.

Het ministerie van OCW staat garant voor onderwijsinstellingen die bij de Staat lenen (schatkistbankieren). Voor het risico dat het ministerie hierdoor loopt, ontvangt het ministerie van OCW een vergoeding (risicopremie). Deze premie wordt (via een desaldering) toegevoegd aan de Begrotingsreserve schatkistbankieren.

Ontvangsten

Het budget wordt met € 1,9 miljoen verhoogd. Zie hiervoor de toelichting bij de Begrotingsreserve schatkistbankieren.

5 Agentschappen

5.1 Agentschap DUO

In deze paragraaf is de 2e suppletoire begroting opgenomen van de Dienst Uitvoering Onderwijs. De Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) is de uitvoeringsorganisatie van de Rijksoverheid voor het onderwijs. DUO levert producten en diensten op het terrein van bekostiging van instellingen, financiering van studenten, informatievoorziening alsmede diensten gericht op de verbetering van de verbinding tussen beleid en uitvoering. Daarnaast verricht DUO werkzaamheden voor overige departementen en derden.

Tabel 29 Exploitatieoverzicht baten-lastenagentschap DUO (Tweede suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)

	(1) Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire Begrotingen, NvW en amendementen)	(2) Mutaties 2e suppletoire begroting	Totaal geraamd (3) = (1) + (2)
Baten			
- Omzet	415.189	59.599	474.788
<i>waarvan omzet moederdepartement</i>	333.086	46.675	379.761
<i>waarvan omzet overige departementen</i>	76.375	12.598	88.973
<i>waarvan omzet derden</i>	5.728	326	6.054
Rentebaten	0	1.200	1.200
Vrijval voorzieningen	0	-	0
Bijzondere baten	0	-	0
Totaal baten	415.189	60.799	475.988
Lasten			
Apparaatskosten	380.477	64.717	445.195
- Personele kosten	271.568	41.312	312.880
<i>waarvan eigen personeel</i>	224.189	1.472	225.661
<i>waarvan inhuur externen</i>	39.061	28.990	68.051
<i>waarvan overige personele kosten</i>	8.317	10.851	19.168
- Materiële kosten	108.910	23.405	132.314
<i>waarvan apparaat ICT</i>	29.818	13.827	43.645
<i>waarvan bijdrage aan SSO's</i>	26.876	1.994	28.870
<i>waarvan overige materiële kosten</i>	52.215	7.584	59.799
Rentelasten	100	523	623
Afschrijvingskosten	33.012	2.059	35.071
- Materieel	13.000	1.468	14.468
<i>waarvan apparaat ICT</i>	12.500	1.468	13.968
<i>waarvan overige materiële afschrijvingskosten</i>	500	-	500
- Immaterieel	20.012	591	20.603
Overige lasten	1.500	-	1.500
<i>waarvan dotaties voorzieningen</i>	1.500	-	1.500
<i>waarvan bijzondere lasten</i>	0	-	0
Totaal lasten	415.089	67.299	482.388
Saldo van baten en lasten gewone bedrijfsuitoefening	100	-	100
Agentschapsdeel Vpb-lasten	100	-	100
Saldo van baten en lasten	0	- 6.500	- 6.500

Toelichting

De baten in de 2e suppletoire begroting stijgen met van € 60,8 miljoen ten opzichte van de 1e suppletoire begroting. De lasten in de 2e suppletoire begroting stijgen met € 67,3 miljoen ten opzichte de 1e suppletoire

begroting. Per saldo wordt derhalve een negatief resultaat van € 6,5 miljoen verwacht. Dit negatieve resultaat wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door twee exogene oorzaken. Dit betreft enerzijds de vernieuwde IKB-regeling effectief per 1 januari 2023 zoals opgenomen in het Onderhandelingsresultaat voor CAO Rijk 2022-2024. Dit resulteert in ingeschatte additionele overige personele kosten van € 3,8 miljoen uit hoofde van gespaarde IKB-uren welke worden toegevoegd aan de verloopverplichting. Anderzijds geldt dat er sprake is van bovenmatige stijging van de huisvestingskosten van €2,5 miljoen. Dit betreffen specifiek de huur- en energiekosten welke bij DUO in rekening worden gebracht voor diverse locaties. Het restant van € 0,2 miljoen heeft diverse oorzaken van beperkte omvang.

Baten

Omzet moederdepartement

De omzet moederdepartement is € 46,7 miljoen hoger dan in de 1e suppletoire begroting. Dit wordt verklaard door bijstellingen in de (basis)dienstverlening gesaldeerd met een technische correctie van de toegekende loon- en prijsbijstellingen welke per saldo € 23,4 miljoen bedraagt. De bijstellingen in de dienstverlening betreffen onder andere additionele activiteiten in het kader van Werk aan Uitvoering, examens en de regeling kwijtschelden schulden gedupeerden kinderopvangtoeslag. Een deel van de toegekende loon- en prijsbijstellingen is doorgeschoven naar het jaar 2024. Daarnaast is per saldo € 13,6 miljoen extra besteed aan (beleids-)opdrachten zoals Stimulans Arbeidsmarkt Positie, Herinvoeringbasisbeurs, Informatie Huishouding en IV-Strategie. Ten slotte is sprake van additionele omzet uit hoofde van de dienstverlening vanuit Shared Service Organisatie Noord (€ 6,0 miljoen) en de uitvoering van extra werkzaamheden voor de werkplekdienstverlening ten behoeve van het moederdepartement en de onder haar vallende diensten (€ 3,7 miljoen).

De genoemde extra omzet van € 46,7 miljoen wordt voor € 6,0 miljoen gedekt vanuit art. 95 Kerndepartement. Daarnaast is € 9,8 miljoen gedekt vanuit de overlopende passiva. De overige € 30,9 miljoen is gedekt door middelen die reeds beschikbaar waren vanuit de OCW begroting.

Omzet overige departementen en derden

De omzet overige departementen en derden stijgt met € 12,9 miljoen ten opzichte van de 1e suppletoire begroting. De stijging is het gevolg van een toename van de omzet uit hoofde van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (€ 7,8 miljoen), het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, (€ 5,6 miljoen), het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (€ 1,0 miljoen), respectievelijk het ministerie van Financiën (€ 0,6 miljoen). Daarnaast is sprake van twee nieuwe opdrachten voor het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (€ 1,1 miljoen) en een daling van de dienstverlening aan het ministerie van Justitie en Veiligheid (- € 3,2 miljoen).

Rentebaten

De rentebaten stijgen met €1,2 miljoen ten opzichte van de 1e suppletoire begroting. Dit betreft een inschatting van de rentebaten uit hoofde van het positieve saldo op de rekening courant met het ministerie van Financiën.

Lasten

Apparaatskosten

De kosten in de 2e suppletoire begroting stijgen € 67,3 miljoen ten opzichte van de 1e suppletoire begroting 2023. De personele kosten stijgen met € 41,3 miljoen en de materiële kosten stijgen met € 23,4 miljoen. Deze

stijgingen hangen samen met de bovengenoemde uitbreidingen van de (basis)dienstverlening voor zowel het moederdepartement als voor andere ministeries. Voorts is sprake van de twee eerder beschreven exogene ontwikkelingen, namelijk de vernieuwde IKB-regeling welke effectief is per 1 januari 2023 en de bovenmatig gestegen huisvestingskosten, welke resulteren in een forse toename van de kosten. De invulling van deze additionele dienstverlening vindt vooral plaats door externe inhuur. De afschrijvingskosten stijgen met € 2,1 miljoen. Dit is primair het gevolg van gestegen afschrijvingen van materiële vast activa gerelateerd aan het ICT domein. De rentelasten stijgen als gevolg van de gestegen rentepercentages gerelateerd aan uitstaande leningen bij het ministerie van Financiën.

Kasstroomoverzicht

Tabel 30 Kasstroomoverzicht (bedragen x € 1.000)

	(1) Vastgestelde begroting (incl. Supplettoire Begrotingen, NvW en amendementen)	(2) Mutaties 2e supplettoire begroting	Totaal geraamd (3) = (1) + (2)
1. Rekening courant RHB 1 januari + depositorekeningen	17.519		17.519
Totaal ontvangsten operationele kasstroom (+)	415.189	60.799	475.988
Totaal uitgaven operationele kasstroom (-/-)	- 380.477	- 67.299	- 447.776
2. Totaal operationele kasstroom	34.712	- 6.500	28.212
Totaal investeringen (-/-)	- 73.600	9.000	- 64.600
Totaal boekwaarde desinvesteringen (+)	0	-	0
3. Totaal investeringskasstroom	- 73.600	9.000	- 64.600
Eenmalige uitkering aan moederdepartement (-/-)	0	-	0
Eenmalige storting door moederdepartement (+)	0	-	0
Aflossingen op leningen (-/-)	- 20.153	-	- 20.153
Beroep op leenfaciliteit (+)	73.600	- 9.000	64.600
4. Totaal financieringskasstroom	53.447	- 9.000	44.447
5. Rekening courant RHB 31 december (=1+2+3+4)	32.078	- 6.500	25.578

Toelichting

Het kasstroomoverzicht is aangepast ten opzichte van de oorspronkelijke begroting op basis van de nu voorziene additionele omzet en kosten, rekening houdend met via de balans gereserveerde middelen voor in 2023 doorlopende projecten. De investeringen in de (im)materiële vaste circa activa dalen met € 9,0 miljoen aangezien een deel doorschuift naar 2024. Het beroep op de leenfaciliteit is hierop aangepast.